МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ПРИВАТНЕ ТА ПУБЛІЧНЕ ПРАВО

№ 2/2018

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:
Запара Світлана Іванівна – доктор юридичних наук, професор.

Заступник головного редактора:
Кравцова Тетяна Миколаївна – доктор юридичних наук, професор.

Члени редакційної колегії:
Копиленко Олександр Любимович – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України;
Притика Дмитро Микитович – доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України;
Стефанчук Руслан Олексійович – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України;
Арістова Ірина Василівна – доктор юридичних наук, професор;
Аркуша Лариса Ігорівна – доктор юридичних наук, професор;
Бакалінська Ольга Олегівна – доктор юридичних наук, доцент;
Божко Володимир Миколайович – доктор юридичних наук, доцент;
Гіренко Інна Володимирівна – доктор юридичних наук, доцент;
Демченко Сергій Федорович – доктор юридичних наук;
Кабаліоглу Халук – доктор юридичних наук, професор (Турецька Республіка);
Кармаза Олександра Олександрівна – доктор юридичних наук, професор;
Кваша Оксана Олександрівна – доктор юридичних наук, професор;
Клочко Альона Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент;
Кулинич Павло Федотович – доктор юридичних наук, професор;
Курило Микола Петрович – доктор юридичних наук, професор;
Лазур Ярослав Володимирович – доктор юридичних наук, доцент;
Мельник Костянтин Юрійович – доктор юридичних наук, професор;
Мороз Світлана Павлівна – доктор юридичних наук, професор (Республіка Казахстан);
Пейзан Жілль – доктор юридичних наук, професор (Французька Республіка);
Прилуцький Сергій Валентинович – доктор юридичних наук, доцент;
Тимченко Геннадій Петрович – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник;
Яковюк Іван Васильович – доктор юридичних наук, професор;
Ясинок Микола Михайлович – доктор юридичних наук, професор.

Науковий журнал «Приватне та публічне право»
включено до переліку наукових фахових видань
(Наказ Міністерства освіти і науки України № 996 від 11 липня 2017 р.)

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Сумського національного аграрного університету
(Протокол № 12 від 02.07.2018 р.)

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації – серія КВ № 22553-12453Р
від 28.02.2017 р. видане Міністерством юстиції України

Електронна адреса видання: pp-law.in.ua

ISSN 2315-0515

© Сумський національний аграрний університет, 2018
© Оформлення «Видавничий дім «Гельветика», 2018

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

Грицай І.О. ПРИНЦИП ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД 3

Михайліченко М.А. ДО ПИТАННЯ ПРО СКЛАДНИКИ ВНУТРІШНЬОСТАНОВОГО СТАТУСУ РОСІЙСЬКОГО ДВОРЯНИНА (НА ПРИКЛАДІ «ВОСЬМИКЛАСНОГО» ДВОРЯНСТВА ХАРКІВСЬКОГО НАМІСНИЦТВА) 8

Попович Т.П., Стрічик Я.Я. ПІДЗАКОННА ПРАВОТВОРЧІСТЬ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ 12

Пучков О.О. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ 17

Рожкова Л.І. ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЖЕРТВ ПОЛІТИЧНИХ РЕПРЕСІЙ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ 22

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Звоздецька І.В. ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ПРОЦЕДУР 26

Чернеженко О.М. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ В НІМЕЧЧИНІ 31

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Bohoslavets V.M. THE PRINCIPLE OF GOOD FAITH CONTRACTUAL PERFORMANCE SET BY THE SUPREME COURT OF CANADA IN *BHASIN* 36

Бойко В.Б. ТИПОВІ ПОМИЛКИ ПРИ ВИРІШЕННІ ПИТАННЯ ПРО ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ В ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ (НА МАТЕРІАЛАХ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ) 42

Мазур В.В. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ У СФЕРІ СЕРВІТУТНОГО КОРИСТУВАННЯ 48

Савицький А.Я. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ УПРАВЛІННЯ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ БАГАТОКВАРТИРНИХ ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ 54

Самілик Л.О., Овдієнко О.О. РОЗВИТОК СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЯК ДЖЕРЕЛА ПРАВА В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ 58

Славко А.С., Холод О.А. ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ 62

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО І ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС

Білоусов Є.М. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 67

Возняковська К.А. ЩОДО ПІДСТАВ ВИЗНАННЯ БАНКУ НЕПЛАТОСПРОМОЖНИМ 73

Макаренко А.С. ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ГАРАНТІЙ ЗДІЙСНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ 78

Петруненко Я.В. ОКРЕМІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ 82

ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Величко Л.Ю. ПОШИРЕННЯ НЕТИПОВИХ ФОРМ ЗАЙНЯТОСТІ
ЯК ПРОЯВ РОЗШИРЕННЯ СФЕРИ ДІЇ ТРУДОВОГО ПРАВА.....87

Волошина С.М. СОЦІАЛЬНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ОСІБ,
ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА.....90

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Білецький В.О. АНАЛІЗ ПОВНОВАЖЕНЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ
ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....94

Дворник С.І. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ І КОНТРОЛЮ
ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ НОРМАМИ ТРУДОВОГО
ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ.....99

Стасюк О.Л. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТУ НОТАРІАТУ
У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ФУНКЦІЇ В УКРАЇНІ.....103

Черняхович І.Е. ПОНЯТТЯ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОГО СПОРУ ТА ЙОГО РОЗМЕЖУВАННЯ
ІЗ СУМІЖНИМИ ПОНЯТТЯМИ «ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИЙ КОНФЛІКТ»,
«ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ КОНФЛІКТ», «АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СПІР».....108

Юшкевич Х.В. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ
ТА ЗАХИСТУ ЛІСОВОГО ФОНДУ
(АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ).....113

КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Шульженко А.В. ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА
ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....119

СУДОУСТРІЙ ТА СУДОВА ПРАКТИКА; ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

Мироненко Т.Є. ПРЕДСТАВНИЦТВО І ПРОКУРОРСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО.....123

Самілик Л.О.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Національного університету державної фіскальної служби України

Овдієнко О.О.,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Національного університету державної фіскальної служби України

УДК 340.13

РОЗВИТОК СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЯК ДЖЕРЕЛА ПРАВА В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Постановка проблеми. Інтеграційні процеси в Україні спричинили проведення низки реформ та змін у підході до життя суспільства, що призвело до активного темпу розвитку суспільних відносин, що потребують належного правового регулювання та законотворчості.

У законотворчій діяльності беруть участь не лише конституційно визначені суб'єкти права законодавчої ініціативи, а й інші. До них, крім Верховної Ради, належать органи виконавчої, судової влади та місцевого самоврядування, а також юридичні особи, об'єднання громадян, політичні партії, громадські організації, державні наукові установи, науково-дослідні центри, фахівці, окремі громадяни.

Сьогодні роль судових органів у питанні справедливого врегулювання певних суспільних відносин є значною, адже швидкий темп їхнього розвитку на сучасному перехідному етапі, на якому перебуває нині Україна, не дає можливості законодавцю якісно забезпечити їх нормативне регулювання, а отже, значення та правовий вплив судових актів є вагомим не лише для учасників конкретного судового процесу, а й для суспільства в цілому.

Відомо, що правова система України належить до романо-германської або континентальної правової сім'ї. Первинним та основоположним джерелом права в ній виступає нормативно-правовий акт, насамперед закон. Судова практика сьогодні посідає місце вторинного джерела права і стосується лише рішень Європейського суду з прав людини та Верховного й Конституційного судів України. Проте кожен із них має свою специфіку [1, с. 13].

Питання розвитку судової практики як джерела права в Україні достатньо актуальне, оскільки є основним джерелом необхідної інформації щодо можливостей вдосконалення вітчизняного законодавства та визначення напряму розвитку правотворчості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Так, у контексті аналізу судової практики як джерела права проводили дослідження такі науковці: М.М. Вопленко, В.М. Жуйкова, С.К. Загайнова, О.В. Капліна, Б.В. Малишев, М.М. Марченко, Л.А. Морозова, Н.М. Пархоменко, Д.Ю. Хорошковська, С.В. Шевчук та інші, проте залишається чимало питань, які не отримали висвітлення у сучасній науковій літературі.

Формулювання мети та завдань дослідження. Метою статті є визначення можливостей застосування судової практики як джерела права в Україні. Досягнення цього вдається можливим через детальний аналіз підходів науковців та практиків щодо характеристик судової практики, виокремлення форм та особливостей правозастосування кожної з них.

Виклад основного матеріалу дослідження. Судова практика є різновидом юридичної практики, під якою розуміють діяльність суб'єктів права в процесі реалізації норм права.

У правовій системі судова практика виступає порівняно самостійним об'єктивним явищем. До форм судової практики, як правило, належать такі:

1) рішення судів різних інстанцій із розгляду конкретних цивільних справ, у яких об'єктивується досвід застосування матеріального і про¬цесуального законодавства;

2) рішення вищестоящих судових інстанцій у конкретних справах, але тоді, коли у практиці судочинства немає однозначного розуміння та тлумачення матеріальних або процесуальних норм;

3) рішення вищих судів щодо тлумачення та застосування матеріального і процесуального законодавства, які за своєю юридичною силою є обов'язковими для нижчих судів;

4) специфічні акти судів найвищого рівня, у яких дають роз'яснення щодо застосування чинного законодавства.

Незважаючи на те, що судова практика офіційно не визнана джерелом права, вона фактично завжди враховувалась нижчестоящими судами орієнтиром у питаннях застосування і тлумачення права, застосування аналогії закону чи аналогії права тощо. У рішеннях судів також можна віднайти посилання на судові рішення вищестоящих судових інстанцій, що вказує на визнання нижчестоящих судів судової практики як джерела права [2]. Вони є обов'язковими для нижчестоящих судів та опосередковано обов'язковими для всіх суб'єктів правовідносин, які застосовують норми права, стосовно яких була узагальнена судова практика у формі керівних роз'яснень. Приміром, навіть адвокати, вибудовуючи позицію захисту в суді, враховують прийняті судові рішення за аналогічними справами.

Функцією і змістом судової практики є заповнення прогалин у законодавстві через відсутність правової норми під час вирішення справи або її тлумачення в разі нечіткості викладення норми права, а також вирішення правових колізій норм права, коли суди формулюють принцип пріоритетності тих чи інших норм, який згодом стане обов'язковим у судовій практиці. Суди, юрисдикція яких поширюється на всі правовідносини, що виникають на території України, під час вирішення цивільних та адміністративних спорів у разі виявлення прогалин у законодавстві зобов'язані їх подолати та не можуть відмовляти у розгляді справи з мотивів відсутності, неповноти, нечіткості, суперечливості законодавства, що регулює спірні відносини.

Якщо говорити про вітчизняні судові інститути, напрацювання яких на законодавчо визначеному рівні може бути застосоване при врегулюванні тих чи інших суспільних відносин, то це, насамперед, Пленум Верховного Суду. Згідно з п. 10-1–10-2 ч. 2 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» [3] Пленум Верховного Суду з метою забезпечення однакового застосування норм права при вирішенні окремих категорій справ узагальнює практику застосування матеріального і процесуального законів, систематизує та забезпечує оприлюднення правових позицій Верховного Суду з посиланням на судові рішення, в яких вони були сформульовані; за результатами аналізу судової статистики та узагальнення судової практики надає роз'яснення рекомендаційного характеру з питань застосування законодавства при вирішенні судових справ. Тобто судова практика відображає єдність діяльності судів і результату такої діяльності.

Постанови видаються з метою однакового застосування судами норм права. Необхідно визнати, що з моменту здобуття Україною незалежності постанови Пленуму Верховного Суду, постанови та роз'яснення вищих судових інстанцій не тільки не втратили своєї значущості, а й почали відігравати більш вагому роль у процесі здійснення правосуддя. Причиною цього є велика кількість прогалин у законодавстві, а також наявність у законодавстві формулювань, які дають підстави двояко тлумачити їх зміст. Необхідно зазначити, що згадані документи фактично тлумачать та доповнюють зміст нормативно-правових документів всіх рівнів (від відомчої інструкції до конституційного закону України), не будучи при цьому джерелом права (принаймні, офіційно визнаними джерелами права) [3]. Можемо констатувати, що керівні роз'яснення Пленуму Верховного Суду України формально не створюють нових норм права, проте мають обов'язкову нормативну силу.

Правоположення (як результат судової практики) посідають важливе місце в системі джерел права будь-якої правової системи (так визначається роль судової практики в системі джерел права). Рішення судів із визнання недійсними актів державних органів влади містять правоположення (прецедентне) тлумачення, які виробляються судовою практикою шляхом конкретизації вищої норми в тих обставинах, що регламентуються спірною нижчою нормою, і такі рішення суду є безпосереднім джерелом права.

Нові правоположення, вироблені судовою практикою, узагальнені на засіданнях і викладені в постановах Пленуму Верховного Суду України як у джерелах права, містяться в таких двох групах постанов:

1) створення прецедента тлумачення норм права шляхом різних видів конкретизації;

2) усунення прогалин у таких галузях права, де допускається використання аналогії права або аналогії закону.

Сьогодні актуальним є питання щодо ролі судової практики Верховного Суду України – вищого органу судової влади, тому що на нього покладалася функція забезпечення однакового застосування законодавства, єдності судової практики, зокрема в цивільному процесі. Важливим інструментом для досягнення цієї мети слугують роз'яснення Верховного Суду, прийняті у формі постанов Пленуму [3].

Особливе місце в системі регулювання цивільних правовідносин займають рішення Конституційного Суду України. Відповідно до ст.ст. 147, 150 Конституції України до його відання належать:

1) вирішення питань про відповідність Конституції України законів та інших правових актів Верховної Ради України; актів Президента України; актів Кабінету Міністрів України; правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

2) офіційне тлумачення Конституції та законів України. Із цих питань Конституційний Суд України ухвалює рішення, які є обов'язковими до виконання на території України, остаточними і не підлягають оскарженню. Зрозуміло, що його рішення щодо актів цивільного законодавства є джерелом цивільного права. Тобто, у вітчизняній доктрині набуває поширення концепція судової правотворчості, підтверджена практикою Конституційного Суду України та Верховним судом [4].

Про належність судової практики до джерела права може свідчити і той факт, що, даючи роз'яснення чинного законодавства, вищі судові інстанції створюють нові правила, які не містить законодавство і які слід застосовувати судам при вирішенні відповідних спорів.

Проте однією з тенденцій розвитку системи джерел права України є проникнення прецедентних засад у вітчизняну правову систему, що має вагоме значення, оскільки суперечить вітчизняній правові доктрині, згідно з якою судові органи влади не можуть мати правотворчих повноважень.

Однак у науковому середовищі триває дискусія щодо розширення суб'єктів законодавчої ініціативи включно з Верховними Судом. Незважаючи на відсутність органів судової влади у переліку суб'єктів законодавчої ініціативи, одним із напрямів Стратегії розвитку судової системи в Україні на 2015–2020 роки передбачено її «активну участь у законотворчих процесах». Закріплено, що створення при Раді суддів України Комітету з питань стратегічного планування та законотворчих питань, забезпечуватиме єдність та ефективність суддівсько-

го корпусу у висловленні позицій щодо законодавчих ініціатив, які напряму стосуються відправлення правосуддя [5, с. 236].

Слід зазначити, що роль судової практики в українській системі права збільшилася з набуттям чинності Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» 20.03.2006 року [6], адже саме з цього моменту законом було офіційно визнано наявність елементів прецедента у вітчизняній системі права. Рішення Європейського суду з прав людини займають чільне місце під час здійснення цивільного правосуддя. Відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» під рішеннями, що складають судову практику ЄСПЛ слід розуміти:

а) остаточне рішення Європейського суду з прав людини у справі проти України, яким визнано порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод;

б) остаточне рішення Європейського суду з прав людини щодо справедливої сатисфакції у справі проти України;

в) рішення Європейського суду з прав людини щодо дружнього врегулювання у справі проти України;

г) рішення Європейського суду з прав людини про схвалення умов односторонньої декларації у справі проти України.

У правовій теорії широко поширена точка зору, що рішення ЄСПЛ мають прецедентний характер для національної судової практики. Водночас слід враховувати, що ЄСПЛ приймає різні з точки зору впливу на практику національних судів рішення. Відповідно до Конвенції ЄСПЛ ухвалює рішення з конкретних справ, рішення та ухвали про неприйнятність заяв, що надходять до суду, звернення колегії членів Великої палати з питань тлумачення або застосування положень Конвенції чи Протоколів до неї або інших питань загального характеру. В останньому випадку Велика палата ухвалює у справі постанови. Крім того, ЄСПЛ відповідно до п. 1 ст. 47, ст. 49 Європейської конвенції про захист прав людини й основоположних свобод за клопотанням Комітету міністрів ухвалює консультативні висновки щодо тлумачення Конвенції та Протоколів до неї [7].

Визнання Україною юрисдикції ЄСПЛ стало кроком до переформатування вітчизняної правової системи в межах європейської спільноти, зокрема саме в питанні застосування судової практики як джерела права. А ці рішення є запорукою дотримання законності, права на справедливий суд для громадян та інших важливих принципів функціонування цивільного судочинства в Україні.

Висновки. Отже, на основі вищевикладеного слід зазначити, що реорганізаційні процеси в державі активно приводять до все більшого застосування судової практики під час врегулювання спірних суспільних відносин. Наразі стан суспільних відносин дає підстави визнати юридичну силу й необхідність судового прецеденту. Розвиток інституту судової практики в Україні спостерігається протягом усіх років незалежності та наголошується на тому, що саме судова практика надасть можливість кожному громадянинові забезпечити свої права та законні інтереси в межах захисту своїх цивільних прав та здійснення цивільних обов'язків.

Для подальшого перспективного застосування судової практики слід підняти питання щодо надання їй статусу джерела права в Україні, чітко визначити, які саме судові інстанції матимуть право видавати рішення, що матимуть статус джерела права, запровадити механізм експертних оцінок ухвалених рішень для забезпечення створення бази судової практики, зокрема у цивільному судочинстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Малишев Б.В. Судовий прецедент у правовій системі Англії (теоретико-правовий аспект): автореф. дис. ... кандидата юридичних наук. Київ, 2002. 20 с.

2. Луць Л.А. Сучасні правові системи світу: навчальний посібник. Львів, 2003. URL: https://refdb.ru/look/2643057-pall.html (дата звернення 11.05.2018 р.)

3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.

4. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

5. Майданик Р.А. Цивільне право: Загальна частина. Київ, 2012. 472 с.

6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 30. Ст. 260.

7. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1997. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_004 (дата звернення 11.05.2018 р.)

8. Пархоменко Н.М. Джерела права: теоретико-методологічні засади: дис. … доктора юридичних наук: 12.00.01. Київ, 2009. 442 с.

9. Шевчук С.В. Загальнотеоретичні проблеми нормативності актів судової влади: дис. ... д-ра наук: 12.00.01. 2009. Харків. URL: http://disser.com.ua/content/350689.html (дата звернення 11.05.2018 р.)

Самілик Л.О., Овдієнко О.О. РОЗВИТОК СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЯК ДЖЕРЕЛА ПРАВА В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Статтю присвячено визначенню поняття судової практики, зокрема в контексті її застосування як джерела права в Україні. Розглянуто можливі форми вираження судової практики, визначено функції та зміст кожної з них. У статті на основі комплексного дослідження наукової літератури визначається й аналізується роль судової практики Верховного Суду України та Конституційного Суду України як вищих органів судової влади. Разом Водночас дається оцінка впливу рішень Європейського суду з прав людини на здійснення цивільного правосуддя.

Ключові слова: судова практика, прецедент, джерело права, правоположення, правозастосування, Постанови Пленуму ВСУ, рішення ЄСПЛ.

Самилык Л.А., Овдиенко О.О. РАЗВИТИЕ СУДЕБНОЙ ПРАКТИКИ КАК ИСТОЧНИКА ПРАВА В УКРАИНЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ В ГРАЖДАНСКОМ ПРОЦЕССЕ

Статья посвящена определению понятия судебной практики, в частности в контексте ее применения в качестве источника права в Украине. Рассмотрены возможные формы выражения судебной практики, определены функции и содержание каждой из них. В статье на основе комплексного исследования научной литературы определяется и анализируется роль судебной практики Верховного Суда Украины и Конституционного Суда Украины как высших органов судебной власти. Вместе с тем дается оценка влияния решений Европейского суда по правам человека на осуществление гражданского правосудия.

Ключевые слова: судебная практика, прецедент, источник права, правоположение, правоприменение, постановления Пленума ВСУ, решения ЕСПЧ.

Samilik L.O, Ovdiyenko O.O. DEVELOPMENT OF JUDICIAL PRACTICE AS SOURCES OF RIGHTS IN UKRAINE AND PROSPECTS OF APPLICATION IN CIVIL PROCESS

The article is devoted to the definition of the concept of judicial practice, in particular, in the context of its application as a source of law in Ukraine. Possible forms of expression of judicial practice are considered, functions and contents of each of them are determined. In the article, on the basis of a comprehensive study of scientific literature, the role of the judicial practice of the Supreme Court of Ukraine and the Constitutional Court of Ukraine as the higher bodies of the court fee is determined and analyzed.

The article presents an analysis of the current state of development of judicial practice in Ukraine, taking into account the features of the national legal system. The proposed study highlights the importance of the participation of the judicial branch in the development of lawmaking, which contributes to the more comprehensive and comprehensive provision of the necessary volume of normative acts that regulate social relations, in particular civilian. The emphasis is also placed on the fact that the most motivated court decisions are the primary and main source for improving domestic lawmaking.

The theoretical approach to the concept of "judicial practice" is elucidated and it is determined that this is a legal provision of the jurisdictional bodies that specify the norms of law. The article classifies judicial practice, formed in the course of civil cases, and a set of decisions of courts of various instances for consideration of specific civil cases and the application of the rules of substantive and procedural law; a decision of the courts of higher instances with the definition of ambiguous positions regarding the application of the rules of law; a decision of the courts of higher authorities, which is a form of interpretation of the rules of law and is mandatory for lower courts; specific acts of higher courts, clarifying the application of the norms of the current legislation.

Also, an analysis of the activities of domestic judicial institutions, which, in the form of their activities and the sphere of influence of their acts, are the bodies that form judicial practice in Ukraine. In particular, the role of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine, as an institution, is being studied, which ensures the formation of a unified approach to the application of the norms of material and procedural law in civil legal relations. The attention was paid to the fact that the work of the Supreme Court provides for the possibility of a fair solution to conflicts and overcoming the gaps in law.

The specifics of the activity of the Constitutional Court of Ukraine – as the body that carries out an official interpretation of the Constitution and laws of Ukraine – are investigated. The article outlines an ambiguous approach to determining the legal force of acts of the Constitutional Court of Ukraine and the question of the possibility of extending the range of subjects of legislative initiative.

Separately analyzed the role of the European Court of Human Rights judgments in the formation of domestic judicial practice, the special case-law nature of the Court's decisions, which is atypical for the domestic legal system, is indicated, but effective in fair regulation of social relations, overcoming of gaps in law.

The priorities for further possible application of judicial practice as a source of law in Ukraine as a whole, as well as in civil justice in particular, are determined.

Key words: judicial practice, precedent, source of law, law, law enforcement, Resolutions of the Plenum of the Supreme Court, decisions of the European Court.